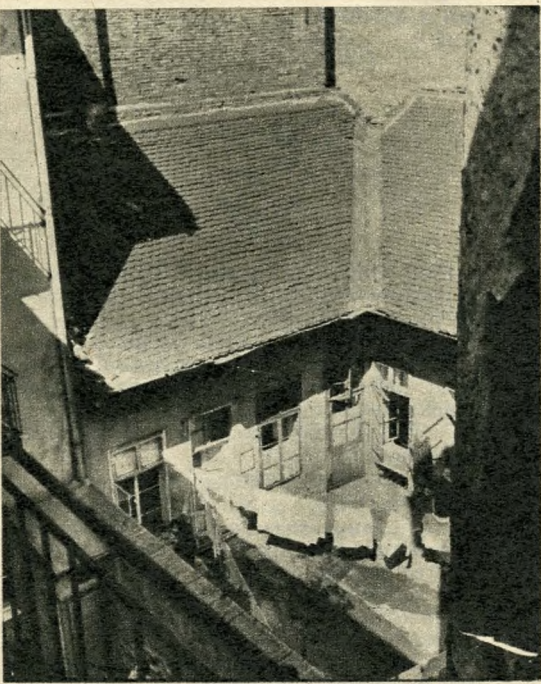

19/10/54
2014

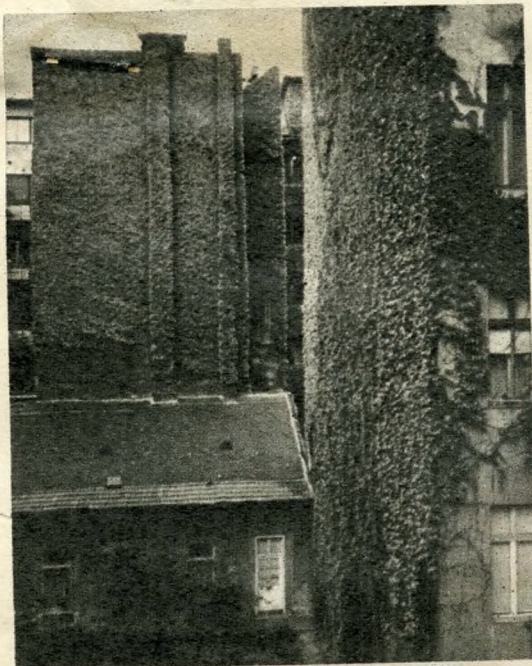
Ha a kisvárosi vagy falusi ember feljön Budapestre, kissé bizony idegenül érzi magát. Mintha ez a város nem is Magyarország fővárosa lenne, hanem valamiféle metropolis, minden különösebb nemzeti sajátosság nélkül. Ez azonban tévedés, felszínes optikai csalódás. Eppen ellenkezőleg: Budapest — eltérően más országok fővárosaitól — nagyon is „vidéki főváros”. Csakhogy ezt a vidékiséget szemérmesen — vagy szégyenlősen — rejteti, ezt az arculatát csak annak mutatja meg, aki nemcsak az utak aszfaltját koptatja, hanem itt-ott bekukkant a sokemeletes házak udvarára is. Aki szeret nézelődni, felfedezheti, hogy lépten-nyomon feltárul a

KISVÁROS A BÉRHÁZAK MÖGÖTT

Nagymosás
után...

Szivattyús kút
a Rákóczi úton

Ugyan ki gondolná, hogy ez a házikó a Váci utcában rejtkezik

Út a présházak felé? A kép Budán, a Farkas bíró utcában készült

Nos, városunknak ezt a rejtett különlegességét szeretném megmutatni. Mégpedig nem szégyenkezve, hanem — büszkén. Azt, hogy itt a nagyvárosias paloták és bérházak bástyafalai mögött egy hangulatos, kedves kisváros rejtkezik. Itt maradt magnak, mert — és erre lehetünk büszkék — Budapest (Buda és Pest!) fejlődése minden más fővároséhoz viszonyítva olyan szédületes tempójú volt, hogy időnk sem volt eltüntetni (hála Istennek) ezt a szemérmesen rejtkező régi városkát. A török hódoltság megszűntétől számított rövid negyed évezred alatt lettünk szerény provinciális székhelyből országos főváros, majd — ma már joggal beszélhetünk erről — világváros. Ne feledjük: London, Páris, Bécs, sőt még Varsó is a XVIII. század elején már százezres — több százezres — város volt, amikor Buda 628, a különálló Pest pedig mindössze 218 házacskával, legfeljebb, ha összesen 10 000 lakóval kezdte meg újabbkori pályafutását.

És ennek igen sok emléke még ma is megvan. Nem a peremvárosokra gondolok. A „város pereme”, a periféria minden fővárosban többé-kevésbé „vidéki”. Csakhogy Budapesten a város szívében, kellős közepén fedezhetők fel ilyen kisvárosias szigetecskék. Nem a „műemlék” házakat értem, amelyek csak — művészien — régiak, hanem azokat, amelyek éppen nem műemlékek, csak egyszerűen emlékek, egy kisvárosias jellegű átmeneti korszaknak a kedves emlékei. Ezek közül sem azokat, amelyek maguktól megmutatkoznak, mint egy kimerészkednek az utcai frontra, ha-

Ez a fa nem járt faiskolába

nem azokat, amelyek szerényen, szégyenlősen, avagy netán bölcsen rejtkező meg-húzódnak a többemeletes, valóban városias házak védőszárnyai alatt.

De lépjünk csak be az elegáns, valóban világvárosias Népköztársaság útja 128. számú elegáns bérvilla parkjába, s azt fogjuk látni, hogy az emeletes épület mögött egy kedves földszintes lakocská húzódik meg. — Nincs innen messze a Majakovszkij utca 101-es ház sem. Egy régi sláger szerint „Király utca százegy alatt, lakik az a cukorfalat...” Nos, ha cukorfalatot nem is rejtnek a komor bérházfalak, de oltalmaznak egy kedves, hangulatos, falusias kertecskét, közepén egy ferdén nőtt hatalmas fával, amelyről első pillantásra meg lehet állapítani, hogy valami más, mint a faiskolákból a járdaszélekre palántált „fővárosi” fák. Ez a fa nem járt faiskolába, ez tipikus „vidéki” fa.

Tovább haladva a Duna irányában, az 50-es — külső frontján emeletes — ház udvarán megint csak egy kis barátságos házikót látunk megbújni: úgy tapad oda a szomszédos ház magasba nyúló tűzfalához, mint a fecskéfészék az ereszaljhoz, csak-hogy éppen a sorrend más: nyilvánvalóan előbb volt meg a „fecskéfészék”, s e mögé húzták fel az „ereszalját”.

Még érdekesebb ezen a vidéken a Dob utca 18. számú egyemeletes bérház. Ennek az udvarában nem egyetlen házikó emelkedik, hanem valóságos földszintes házsor húzódik, éppen úgy, mint sok kisvárosunkban, melyekben egy-egy udvar valóságos mellékutcának számít.

Ha a Rákóczi út irányából haladunk befelé, érdemes egy kis kitérővel megtekintnünk a Kiss József utca 10-es számú házat. Kívülről sablonos, szürke, komor pesti bérház, de bent az udvarán egyszerre csak megcsap a kisvárosok „ráncos kapus, ráncos ablakos” idillikus hangulata; a rácson túl a házikó előtt kis előkert is van, fával, bokrokkal, virágokkal... Egészen fantasztikus a Rákóczi út 15 tágas udvara. Itt nemcsak földszintes házacskák sorakoznak stílusos növényzettel, hanem a közepén — a város legszívében — van egy vörösmárvány alapzatú, mindmáig működő szivattyús kút.

És most ugorjunk egy nagyot. Ferencváros, Ráday utca 47. Szinte már unalmas is ismételni. Az utcai front méltóságteljes pesti bérpalota. Belül pedig egy kis házikó húzódik meg az aszfaltos udvaron, és egy öntött vas kútszobor, abból a korszakból, amikor még nem volt vízvezeték. Egyébként ezekről a lépten-nyomon felbukkanó kútszobrokról egy külön tanulmányt lehetne — és kellene — írni, mert nagyon is hozzátartoznak a pesti specialitásokhoz...

Befejeztük a sétánkat. Korántsem merítettük ki a tárgyat. Csak éppen egy kis íze-lítőt óhajtottunk nyújtani. És most indulhatunk az új városnegyedek felé. És az összehasonlítás, az egybevetés fényénél élvezhetjük és értékelhetjük a különbséget: honnan indultunk el, és hová jutottunk. Persze, nem azért, hogy megvessük, hogy lenézzük a kisvárosias múltat, hanem éppen azért: hogy értékelni tudjuk.

Kunszery Gyula